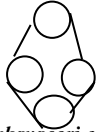

**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: KEI NA VEIVAVAKOSO LOTU VAKARISITO**

Tiseba 02 2018 Sa Tadu mai na Turaga 1 [Advent 1]: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegucegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakavacori e dua na porokaramu ka rawa ni yukea na noda veikilai vinaka.

Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakavacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO

A. Ai Vakamacala me baleta nai volai Jeremaia: I. *Ni kua [Sunday], nai matai ni Siga ni Turaga, meda vakavakarau yani kina ena tadu mai nei Jisu ena Siga ni Sucu [Advent 1] ka sa nakiti me da goleva na Jeremaia. Na yaca 'Jeremaia' e rawa ni kenai balebale na 'taracake,' se talaraki,' me vaka ga na vosa vakavavalagi na 'raise,' kei 'raze,' e tautauvata na kenai rorogo, ia e duidui na kenai balebale, se ena vosa vakaviti na 'baba,' e vica vata na kenai balebale. Na yacana sa veiganiti vinaka kei na nona cakacaka vakaparofita, me vaka e vakayagataka na vosa ruarua oqo: na veitarai cake kei na veitalaraki, se veivakarusai [1.10]. Ko Jeremaia e kai Anacoci [edaidai na yacana ko Anatah], ka rauta e 6 na kilomita na kena yawa [3 na maile] mai Jerusalem. Me vakataki Joni na Dauveipapitaiso, ea kacivi ni sa qai kunekunetaki tiko ena ketei tinana. Ko Jeremaia ea sucu mai na vuvale vakabete nei Ili ka yalataki kina nira na mate dole ga na nona kawa ka sega nira yacova na qase, [I Samuela 2:30-36]. Sa rauta me tekivu gone [yabaki 17] ena nona cakacaka vakaparofita, ia ea sega ni rawarawa na nona cakacaka. Eratou a saga me vakamatei koya na nona leweni vuvale ni a sa cauravou ga, baleta ni a sega ni dausalavata na nona parofisai kei na nona lewa na tui kei ira era a veiliutaki. Ea vakasalataki ira na kai nona mera soro ki Papiloni, ia era sega ni ciqoma, me vaka nira a la'ki totaki ira ga na Ijipita. Ia, ea mani vakavuna na nodra vakarusai ka kauvakavesu yani ki Papiloni. Era a kauwaitaki Jeremaia na kai Papiloni, ia ea sega ni via lako kina, ka vakavuna na nodra cati koya na kai nona. Ea qai la'ki kauvakavesu ki Ijipita, ka kau ena domo ni Uciwai na Nile ena yanuyanu ko Elefanitaini [Elephantine], oqo na vanua ea nanumi ni a kau taumada kina na Kato ni Veiyalayalati, me vaka na nodra nanuma, ni a la'ki tini sara yani ki Axum [Akisuma], mai Iciopea ena dua na koro ka tiko kina e daidai. [E levu nai talanoa me baleta na Kato ni Veiyalayalati: e nanumi ni a vunitaki mai na Ulunivanua ko Nepo, na vanua ea la'ka raica vakayawa kina ko Mosese na Vanua Yalataki; ka so era nanuma ni a la'ki vunitaki ga mai Jerusalem, [Temple Mount, na vanua*

ea tara tu kina na Vale ni Lotu ni Muslim]; ka so tale era nanuma ni a kau ki Aferika-Zimbabwe; ka vuqa tale na kenai talanoa, ka ra sa vakaraitaka kecega na mana e tiko ena Kato ni Veiyalayalati, ia sa dredre ga me kilai sara na vanua e tiko kina]. [Eso tale nai vakadewa era a kaya ni ko Meri ga na Kato ni Veiyalayalati, me vaka ni a tiko e ketene na ‘Kalou’ ka yaco me tamata, ko ya ko Jisu –Imanueli- ogo e dua na vakasama vinaka ni Siga ni Sucu!]. E rauta e 40 na yabaki na veiqaravi nei Jeremaia, 627-596BC/BCE; me vaka ni a donumaka na gauna ni bula dredre vakapolitiki kei na yavavala ni vanua. Nai vola na ‘tagi, se lele,’ se na Lele i Jeremaia, e 5 ga a kena wase, ka vinaka meda wilika vata kei nai vola nei Jeremaia. Ko Jeremaia ea parofisai tiko ena gauna vata kei iratou na parofita ogo: ko Apakuki, Sefanaia, Isikeli kei Taniela. E donumaka na nodratou gauna e lima na tui: ko Josia [640-609], Jioaasi, Jioiakimi [609-598], Jioiakini [vula 3 ena 598] kei Setekaia [598-587]. Na Jeremaia 2:19 [wilika] na tikina sa kovuta kece nai naki ni vola kei na veika ea yaco vei Juta kei Isireli kei na koro turaga ko Jeruselemi. Ena tokalau kei Jeruselemi e tiko kina na qara vatu ka vakatokai na Qara Vatu nei Jeremaia [Jeremiah’s Grotto], na vanua ni nona daumasumasu ena gauna ni nona rarawa, yaluma kei na galili ni tu taudua. Ena qaravatu ogo e no kina na delana ka vakatokai ko Kolikoca, na vanua ea lauvako kina ko Jisu ena kauveilatai. Ogo e vica na vakasama bibi meda kila me baleta nai vola i Jeremaia: 1. Na nona parofisai, se na veika ea tukuna, se cakava sara mei vakaraitaki ni veika ena yaco me vaka na Vosa ni Turaga na Kalou ki vua, [wilika na 13:1-11; 19:1-11; 27:128:17; 32:1-44; 43. 7-13]. 2. Sa tekivu me kasura mai na nodra bula vakayalo na Isireli, baleta ni ra sa talaidredre Vua na Kalou, ka ra sa vakatotogitaki kina. Ko Jeremaia e dua na parofita cati mai vei ira na tui, ka vaka talega kina mai vei ira na lewe ni vanua, me baleta nai vakarau ni nona vosa ka veicalati kei na nanuma ni matanitu se tui. Me vaka na nona a parofisaitaka ni na totogitaki Juta na Kalou; kei na nona a tukuna talega mera soro ki Papiloni, ka ra mani kaya kina na veiliutaki ni o koya edua e dausaqati Juta [traitor]. Ea mani biu kina ki valeniveivesu ka voleka sara ni a vakamatei. Sa dolava na yalona vua na Kalou ko Jeremaia ena vuku ni veika sa yaco vua. Ogo na veitikina sa vakatokai: ‘Na Vakaturusa nei Jeremaia,’ [Confessions of Jeremiah, wilika na vei wase ni nonai vola ogo: 11:18-23; 12:1-6; 15:10,11, 15-21; 17:14-18; 18:19-23; 20:7-18]. 3. Baleta na nodra talaidredre na Juta ka ra sega ni qarava na Kalou ena yalodina, ka sa parofisaitaka na nodra kau vakabobula ki Papiloni mai vei ira na kai Papiloni. Sa yalataka talega na nodra na lesu tale mai ni oti e vitusagavulu na yabaki, ka ra na mai vakacokotaka tale na vanua. Sa vakadeitaka na Kalou ni tu ga na Nonai naki vuni ena veika ea yaco, sega mera vakamatei kina ia mera kunea kina na veika vinaka [29: 1ff]. 4. E dua na vakasama talei ko ya, ena Nona yalataka na Kalou na Vunau Vou e sega ni volai ena vatu me vaka ea soli mai Sainai, ia nai vunau ogo ena volai ga e lomadra, sa dua na vakasama vou ka cecere ko ya, [wilika na 31:31ff]. 5. Na vakasama cecere enai Vaqa ena macawa ogo, ko ya na kena yalataki ni gauna vou ena ‘coke’ nei Tevita me vakadeitaka kina na tawamudu ni tui ena kawai Tevita, ena vakadewa ni Lotu VaKarisito, [duidui mai na Lotu vaka Jiu] sa vakayacori ena bula nei Jisu na Karisito, me vaka nai Vaqa ena macawa ogo. Ko Jeremaia, o koya ena talaraka, ka tara cake tale na bula kei na vanua

sa dua vei ira na parofita rogo ka mana na nona veiqaravi ena mata ni Kalou kei ira na lewe ni vanua, ka vaka kina vei keda talega.

I. Jeremaia 33:14-16: Ea yaco dina ga na valuti ni matanitu ko Isireli, ka vakakina ko Juta me vaka e kune ena wase 33, ea parofisaitaki kina na gauna ni tiko vakabobula mai Pabiloni. Ena gauna dredre ogo sa vakavoqataka ko Jeremaia na nona vosa ni veivakayaloqataki ni na yaco mai na gauna vinaka, ko ya, era na sereki se vagalalataki ka lesu tale ki na nodra vanua. Ea vosa tiko na Kalou ki vei Jeremaia ena Nona yalataka na gauna vou kei na bula vou me vakaga ea yalataka e liu ni na yaco dina mai na gauna me na tawase rua kina na matanitu me ko Juta kei Isireli. **II. Na Tui vou ogo mai na kawai Tevita, na ‘Coke yalododonu’ [15], ena kauta mai na dodonu, savasava kei na veisereki.** Na parofisai ogo sa dusia na Nona lako mai na Turaga ko Jisu ena Siga ni Sucu kei na Nona mai bula vakatamata ka sa mai tauyavutaka na Matanitu ni Kalou e lomada, ka dusia talega na Nona na Lesu vakarua mai na Turaga, me mai tauyavutaka na Jerusalemi vou, ka vakatokai me *“Ko Jiova na noda Yalododonu” [33:16]*. **III.** Dina ga ni yalataki tiko na Tui tawa mudu ena kawai Tevita, ia sa mai mudu koso, ena vuku ga ni vosa ni yalayala ni Kalou, ko ya ena nodra na talaidredre ka ra na totogitaki. Sa yaco na parofisai ena kawai Tevita, ia sa tiko e loma na vakasama bibi ni ko Jiova na noda Yalododonu, ena vakatubura na ‘Coke yalododonu’ ena kawai Tevita, ko ya ko Jisu: ena noda vakadewa na Lotu VaKarisito sa mai tomana na tamata vakabauta me tawamudu kina na kawa vaKalou ogo.

B: Ai Vakamacala ni Same: *Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula, ena nodra bula vakavuvale kei na lotu mera dau lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqoni vata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuinui, ena nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou ni lomani ira ka dauvukei ira talega. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega meda raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata, meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! **II.** Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuki [Penteteuch-pente-5, teuch- vakaro se lawa]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veiulutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same ogo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na*

Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na Yacana Tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakaru [Deuteronomy –deut -2, nomy-law] sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same oqo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame oqo. 6. Na Same 25 mai nai Wasewase I ni Same 1-41, sa salavata kei na buli ni vuravura, na buli ni tamata, na nona lutu kei na cakacaka ni veivueti sa tekivutaki.

Same 25: I. Na masu nei Tevita: Sa vakaraitaka na Nonai tovo na Kalou kei na Nona veiwekani kei na veika buli kecega ka okati kina na tamata. Na Nona yalataka na Kalou na Nona loloma sa sega ni ka vou ga, ia sa dei tu ga mai nai vakatekivu. Sa dina na Kalou ena Nona loloma vei keda na tamata, ia koi keda talega na tamata meda doleya na loloma ni Kalou ena noda lomani Koya vaka kina. **II.** Na Daunisame ena nona masu oqo ea kerea kina na Nona veituberi na Kalou kei na Nona veimaroroi, ka sa na nonai tavi me dauvakatusai koya Vua na Kalou. Na meca ni tamata, sa meca talega ni Kalou, ea sa masuta ko Tevita me vakamalumalumutaki na nona meca, mera kua ni rawai koya. Kevaka sa qaqa na meca, era na coriti kina ko ira e malumalumu na nodra vakabauta. **III.** Sa gadreva ko Tevita na Nona veituberi na Kalou, ko ya ena Nona Vosa me tuberi koya ena sala vaKalou. Ea kerea me maroroi mai vei ira na vuku lawaki, ena vuku ni nodra vosa, e nai vakarau kei na vakasama eso era dauveivakacalai ka veivakarusai kina. Sa vakadeitaka ko Tevita na nona vakanamata Vua na Kalou, ka sega kina ni rawa ni coko ena nodra viridai na tamata dauveivakacalai. ‘*Au sa vagolea na noqu bula vei Kemuni Jiova*’ [1], ‘*au sa vakabauti Kemuni Jiova*’ [2], ‘*kau sa waraki Kemuni ena veisiga kecega*’ [5], sa dusia na dina ni nona vakararavi na Daunisame Vua na Kalou. Oqo e dua na vakasama momona meda vulica me yaga ki na noda bula. **IV.** *Nida yacova mai na noda vakasamataka na noda waraka ni Lako mai ni Turaga ko Jisu [Advent] sa dusia na tikina e 1 sa waraka na Daunisame na Nona i vakasala na Kalou, kei na tikina e 5 sa vakadeitaka na dina ni Nona Vosa na Kalou, ko ya ena Nona yalataka na Nona veivakabulai.* **V.** Sa vakadeitaka na nona rerevaka na Kalou, sa yalodei, ka yalo dina Vua ena veigauna kecega. Ke veisau na bula mai na vinaka ki na ca, se ki na ca sara, sa dodonu ga me vakalesui tale na bula Vua na Kalou, ko Koya ga sa ia na

veivakabulai kei na veisereki ka me solia vei keda na Nona dina. Tikina 10: “Na sala kecega i Jiova na loloma kei na ka dina, ki vei ira era sa muria dina na Nona veiyalayalati kei na Nonai tukutuku.” Se ‘ko ira era vakadeitaka na nodra bula me ravita na Kalou, o Koya sa sinai ena loloma kei na dina, era sa muri donu tiko baleta nira sa vakadinadinataka tiko na dina ni Nona veiyalayalati na Kalou.”

C. Nai Vakamacala lekaleka me baleta nai vola nei Paula ki Cesolonaika: *Sa matata ni a tekivutaka ko Paula nai vavakoso oqo, [2:13-14], ea daugumatua ena nona qaravi koya ga, ka me kua ni vakararavi ki vei ira na lewe ni vavakoso [2:9]. Ea vola ko Paula nai vola oqo ni rauta na 51 AD/ACE mai Korinica, ena nodratou a salavata kei Timoci vata kei Sailasa enai karua ni nona lakolako va kaulotu [Cakacaka 16-18]. Ko Cesolonaika e dua nai kelekele ni waqa ena tokalau kei Kirisi ka ra vakaitikotiko kina e dua na yavusa Iperiu [Jiu], era daudolava tu na nodra vale ni qaravi Kalou ko Jiova vei ira era sega ni Jiu. Era lewe vuqa vei ira na kai Kirisi kei ira na veivanua tale eso era dau via rogoca tikoga nai tukutuku ni ko Jisu na Mesaia se Karisito ea namaki tiko me mai veisereki [1:8]. Ni a sa bera na nodra vakadeitaki ira, era sa vakatubuca na Iperiu [Jiu] ena nodra sega ni duavata kei nai vakamacala nei Paula ena veika me baleti Jisu Karisito. Era a cemuri Paula kei rau na nonai lawalawa. Ena nona a gole ki Aceni, ia era a cati koya na Iperiu; ia sa uasivi ga ni dau vakarorogo na cauravou oqo ko Timoci, ena nona dautalevi ira tale me kauta mai nai vola mai nei Paula ka me sauma na nodra dauvakatataro [3:6-10]. Era rogoca ka vakabauta nai tukutuku kei Jisu, ia eso vei ira nai vavakoso era sa sega ni qai cakacaka baleta ga nira rogoca, se tauri cala nai vakavuvuli ni nona Lesu Vakarua mai na Turaga ko Jisu [Second Coming]. Sa vakamacalataka vakavinaka ko Paula vei ira na veika dodonu me baleta na Lesu Vakarua mai nei Jisu [4:13-15], kei na veika mera vakayacora tiko ni bera na Nona Lesu mai [5:1-11]. Sa vakasalataki ira ena ka mera vakayacora tikoga na veika oqo: ‘Dou reki tikoga. Dou masu tikoga ka kakua ni mudu. Dou ia na vakavinavinaka ena vuku ni veika kecega: ni sa loma ni Kalou oqo vei kemudou ena vuku i Karisito Jisu’ [5:16-18]. Nai II Cesolonaika sa tomani ga kina na vakavinavinaka nei Paula ena vuku ni nodra vakabauta mera dei tu ka me dei talega na nodra veilomani. Na veika dredre era sotava sa sala ga ni kena vakatovolei na vakabauta, ia mera tudei tu ga. Dina ga ni lako tale yani na veika e baleta na Lesu Vakarua mai ni Turaga, ia ea vakadeitaka ko Paula ni a sega ni vola nai vola me baleta na Nona sa lesu oti mai ko Jisu. Ea vakamacalataka tale vakavinaka ko Paula vei ira ni na qai Lesu mai ko Jisu, ia mera kua ni vucesa, se biu cakacaka, ia mera lotu ka cakacaka tikoga. Sa masulaki ira tikoga na lewe ni vavakoso mera tudei ena nodra vakabauti Jisu, [II Cesolonaika 3:16].*

I. I Cesolonaika 3: 9-13: Ea vakavinavinakataka ko Paula nai tukutuku vinaka ea kauta mai ko Timoci ena vukudra na vakabauta mai Cesolonaika, me vaka ni sa toso cake tikoga na nodra tudei ena nodra vakabauta. Sa

gadreja ko Paula me sikovi ira tale, ke rawa [raica na Cakacaka 20:4-5], ia sa vakalougatataka na Kalou na talei ni nodra veilomani ka sa vauci ira vata tiko. II. Sa ka talei na tubu cake ni vakabauta, na veilomani kei na veikauwaitaki. Era taleitaka vakalevu nai vavakoso e rua nai vakavuvuli nei Paula: dua, na Lesu Vakaru mai ni Turaga ko Jisu [Parousia...Coming of the Lord]; rua, na tucake tale ni yagoda, me vaka erau salavata na vakasama e rua oqo. Me tekivu mai na Nona tucake tale mai na mate, na Nona kaucake kei na Nona yalataka ni na lesu tale mai. Ko ira na lewe ni vavakoso oqo era sa vakabauta na Nona na lesu mai; me vaka talega na noda vakabauta koi keda kece eda sa vakabauti Jisu, ka sa salavata kei na noda nanamaki ena Nona na Lesu Tale mai ko Jisu. Sa dodonu ga me vakasinaiti na veigauna oqo ena noda vakavakarau kei na vakanuinui ni dina na vosa ni yalayala ko ya, ni na Lesu Tale mai. Nai karua ni vakasama, me baleta na tucake tale ni yagoda [resurrection of the body], sa coqa na vakasama vaKirisi ko ya, na bula tawamudu ni yalo [immortality of the soul]. Ko Jisu sa vakaraitaka na tucake tale ni yagoda, ko ya ki vei keda kece eda noda vakabauta. Na vakasama dina oqo sa qai vakabibitaka na dina ni tu vaka kei Karisito [in Christ], ni da tu vata kei Karisito sa vakadeitaka vei keda na bula tawamudu, ko ya sa uto ni vakabauta. Sa na yaco mai na veivakatovolei, na veivakacalai mai vei ira na Jiu kei nai vakavuvuli tale eso, ia me ra vakadeitaka ga na nodra vakabauti Karisito me vaka era a vakatavulici kina. III. Me toso cake tikoga nai vakarau ni bula, meda tuvata kei Karisito [in Christ], ni sai Koya ga na sala ni noda vakavakarau vinaka me veitata kei Koya na Turaga ko Jisu ni na Lesu Tale mai. *Na vakavakarau oqo me salavata kei na noda vakavakarau ena Siga ni Sucu, nai Matai ni Nona Lako mai na Turaga...sega ena marau kei na lasa walega, ia ena noda vakarautaka na noda bula ena qaravi Koya na noda Kalou, kei na noda dauloloma tiko ena noda nanamaki kina na gauna tawa kilai sa tu e matada, ko ya na Lesu Vakaru mai ni Turaga ko Jisu.*

D. Ai Vakamacala me baleta na Kosipeli nei Luke: *Ko Luke na vuniwai [Kolosa 4:14] ka volavola vei Ciofilo, e matata sara ena Cakacaka [Theo-Kalou, philo-loloma], e rairai dua na turaga lotu se nai vavakoso era lomana na Kalou. Ko Luke e dua vei iratou na Kosipeli suivata [synoptic]: Maciu, Marika kei Luke; eratou kauta mai nai vurevure ni nodratoui tukutuku ena vanua vata. Oqo na vuna e tautauvata kina e so na nodratoui talanoa, ia sa koto ga na nodratou dui naki ka vakavuna na duidui vakalalai ni talanoa eso kei nai tuvatuva ni veika e yaco. Sa tiko e so nai tukutuku volai ena gauna ko ya, ia ko Luke e gadreja me vola*

e dua nai tukutuku tuvani vakamatau mai nai tekitekivu [an orderly narrative or history] ni bula, cakacaka nei Jisu [Gospel-Kosipeli mai na vosa vakavavalagi makawa na 'god-good+spell-'tale' or 'news', e vu mai na vosa vaKirisi na 'euangelion': 'eu' good + angelion-message]. Ko Luke sa vakabibitaka na vakasama bibi oqo: na dina ni Loloma Savu ni Kalou ka a lako mai vuravura baleta me mai nodai Vakabula na lewei vuravura, ko ya e rua na vakasama bibi ka sereka ena nonai talanoa enai vola oqo. Nai talanoa totoka me baleta na titobu kei na cecere ni Loloma ni Kalou: Na Kai Samaria Dauloloma [10:25-37]; Na Sipi a Yali [15:1-7], na Gone a Yali [15:15:11-32]; ko Luke taudua ga a tukuna nai talanoa ni Daukumuna nai Vakacavacava [15:1-10]; na vosa ni yalayala vua na tamata i valacalaca mai na kauveilatai ni sa vosoti ko ya na Kalou ka lako talega ki Parataisi ni Kalou [23:39-43]. Na i tukutuku talei ni Yalo Tabu ni Kalou sa matata sara e na Gosipeli ka laki tomani ena Cakacaka: ko Joni na dauveipapitaiso e cakacaka ni Yalo Tabu [1:1:15];sa kunekune ko Meri ena veivakarurugi ni Yalo Tabu [1:35]; sa salavata ko Jisu kei na Yalo Tabu ena nona temaki [4:1-18; 10:21] kei na Yalo Tabu nai solisoli uasivi taudua ni Kalou [11:13]. Sa vakabibitaka talega na masu se na tamata daumasumasu ko Jisu [6:12; 19:18]; sa masu tikoga me yacova sara na kauveilatai 23:34, 38]. E tolu nai talanoa totoka sa dusia ko Jisu ena bibi ni masu: 11:5-9; 18:1-8, 9-14]. Sa vakabibitaka talega ko Luke na nona lomani ira na dravudravua ko Jisu: sa vunautaka nai tukutuku vinaka vei ira na dravudravua [4:18;7:22]; sa nodra talega na veivakalougatataki ni Kalou [6:20]; era sureti talega ena kanavata levu [14:13,21]; ko Lasarus na tamata dravudravua sa nona na bula vata kei na Kalou [16:2-22];sa vakasalataki iratou na tisaipeli me volitaka nai yau sa tu vei iratou ka solia vei ira na dravudravua [12:33]. Sa vakadeitaka ko Luke ni dina taucoko na tucake tale mai na mate; sa kana ika vata kei iratou na tisaipeli [24:42-43], ka sega ni dua na tevero se yalo bula ia na Turaga ko Jisu, sa Tucake Tale mai na Mate. Ns dina ni tucake tale mai na mate sa tomani yani enai kuri ni nonai vola... Nai vola, na Cakacaka ni Apositolo [Acts of the Apostles] sa tomana kina na dina ni tucake tale mai na mate ka toso yani ena cakacaka veivakurabuitaki ni Yalo Tabu ena nodra bula na vakabauta kei na kena tukuni nai tukutuku vinaka ni veivakabulai, veivagalalataki vakayalo ka vakayago sa mai vakayacora ko Jisu kei ira na muri Jisu.

I. Ena Luke 21: 25-36 E tukuni eke na Nona sa tiko mai Jerusalemi ko Jisu, ea vunau tiko vei ira na lewe i Jerusalemi [vakabibi ena Vale ni Soro], kei ira era sa muri Koya voli yani. Me vaka ni sa roro sara mai na gauna ena mate kina; ea sa tauca tiko oqo eso na Nona vosa ni tatau. E rua na vakasama bibi e dusia eke: na Nona na Lesu tale mai na Turaga kei na bibi ni nodra vakavakarau. II. Na Nona Lesu Tale mai na Turaga:25-28 [Maciu 24: 26-35; Marika 13: 24-31]: Na ka bibi meda kila e nai tukutuku ni veigauna [history] ko ya, ni dua na kenai tekitekivu ka na dua na kenai tinitini/ otioti. Ko Jisu na kenai tekitekivu, sai Koya talega na kena vakataucokotaka [kenai otioti] [raica na Iperiu 12:2]...sa vakatekivuna- beginner ka vakataucokotaka-

finisher], [ena vosa vakaViti e sega ni dodonu na ‘sauma’ ia me ‘vakataucokotaka.’ Eda raica ena Marika 13 [wilika] na vakasama ni veika ena yaco mada e liu ni bera na Nona Lesu Tale mai na Turaga: na tatavukivuki ni vuravura; na tiko vakaca, na veivaluvaluti, na veika dredre, kei na veika rarawa, sa na qai yaco e muri na Nona Lesu Tale mai kei na Siga ni Veilewai. Na tamata ga me vakavakarau, ka gumatua ena nona masumasu tiko, me reki ka marau ka me tacake ki lomalagi, ka raici Koya sa lako mai na O. Me ia ga na vakayaleluya ni sa vakarau tu ena matadra na Vu ni bula, na Turaga ko Jisu. Mo vakarau, ka tucake tu ena qaqa, sa tu oqori ko Jisu me vakataucokotaka na Nona veisereki [27-28].

III. Tikina 29-33 [Maciu 24:36-51; Marika 13: 32-37]: Na vosa vakatautauvata me baleta na vunilolo, sa baleta ga na Nona Lesu mai na Turaga, e sega ni ka buli walega, ia sa ka dina sara me vaka ga na veisau e yaco ena draunilolo ena kena sotava na veisau ni gauna, [vulai kadrekadre, se tubutubu, vulai magomago ena yaco ga mai na veigauna vakaoqo, ena sega ni tarovi rawa], sa vaka ko ya na dina ni Nona Lesu mai ni Turaga. Dina ga ni sa sivia oqo e 2000 na yabaki na kena a tukuni na veivosa oqori, ia sa dei tu ga na Nona Vosa ka tawamudu. Sa dina ka sega sara ni lasu na Vosa ni Kalou: ena Lesu Tale mai na Turaga ko Jisu. Eda sa vakasalataki ga meda vakatawa, vakavakarau tu ena noda masumasu, wili Vola Tabu, veitokani ena vakabauta ka vakayacora tiko na cakacaka loloma ena noda bula. na kenai kuri ga me maroroi na bula vakayalo kei na bula vakayago, me vakayacora tikoga na veika me rokovi kina na Kalou.

IV. Tikina 34-37: Na Vosa ni Vakasala [Warning]: Sa ka bibi na noda vakavakarau. Eda sa raica oti na vosa bibi na “Vakatawa ka masu.” Ena tikina 34 e kaya, ni rawa ni da vakabibitaka ga na bula e sau, na kakana, na wai ni gunu kei na veika me baleta na noda bula vakayago, ka vakamamadataka na bula vakayalo. Nida vakabibitaka ga e dua nai wase ni bula, se vakasabusabutaki na bula ena kana vakasivia, se ena mateni [gunu yaqona vakasivia, yaco kina na mateni]; na veika oqo e kania na gauna, ka vakaleqa na bula ni yago, ka na vakavuna na noda lomaocaoca tikoga kina, ena qai vakaevei ke sa lako mai na Turaga? Nida yadrava na bula, ena noda masumasu tiko ka vakarautaki keda, ena marautaka na Luve ni Kalou na noda na sota [36]. Eda sa kaya oti ni na lako dina mai ko Jisu, sa soli yani nai vakasala, mo kua sara ni vakaweleweletaka, se rogo cala kina, ka kaya, “*Wawa mada, ni mataka me’u qai veisau, se sa rauti au tikoga na veika au sa*

vakayacori tiko!” Na Nona Iesu mai na Turaga, ena lako vakidacala mai, ka sega ni namaki. Koi keda ga meda vakavakarau tu, meda vakatawa ka masu vagumatua tiko! IV. Me dua mada nai vakasala lailai: Eda vakavakarau tiko ki na Siga ni Sucu, ia sa lako mai na lesoni oqo ena vakasama talega ni na Iesu mai na Turaga ka meda vakarautaki keda. Na taro meda vakasamataka ka veitalanoataka: Ko sa vakarautaki iko tiko li vakayalo? Na vakasama ni gunu kei na kana sa tiki ni bula ena veisiga e tara kece na noda bula [Luke 21: 34], sa na lako tale mai oqo. Sa vunautaki tiko, ka eda sa vakaroti kina mai vei ira nai talatala, dauvunau kei keda na lewe ni lotu eso me baleta na noda kana vakasivia kei na gunu yaqona [Viti se vavalagi] vakasivia. Oqo e dua na leqa makawa ni Lotu [raica ga na nomu matalotu] mai Viti, sa noda leqa talega na tu e vanua tani? E dua dina na leqa levu oqo? Sa qai vakaevei nai vakarau vakavanua vakaViti? Taura mada na yaqona! Sa vakacava na kena sa levu mai na gunu yaqona sivia ni marama? Se Turaga? Sa rauta tikoga oqo. Eda dui lewai keda ga; sa ka ga ni tamata yadua, sa tu ga na noda dui galala [freedom]? Se me sa caka e dua na ka? A cava beka me caka? Meda kua ga ni mateni tiko ena yaqona sa Iesu Tale mai na Turaga, se ko sa kacivi mo liu ka sega tu ni ko vakarautaki iko? Se eda kaya, ‘veitalia ga ena sega ni vakacacana na noqu bula vakayalo na noqu ni gunu yaqona se mateni?’ Meda kua li ni beitaka na yaqona, ia na gauna ga e vakayagataki, e veivakaleqai? Na gunu yaqona ga e tauri keda vata tiko, se cava tale e tauri keda vata tiko? Eso veikeda eda rawai ena kana vakasivia, sa rui levu na ‘tali ni vunau!’ Sa levulevu mai na yago ka sega ni qaravi vinaka nai tavi sa yaco kina na mate dole se mate gone! Se cava beka? Ko na vakarautaki iko vakacava? Eso tale era kaya tiko ni ‘sai otioti ni gauna oqo’ sa voleka mai na Turaga. Na vosa oqori sa tukuni sara ena gauna nei Paula, sa oti oqo e 2000 na yabaki, sa sega ni bibi nida kaya ni oqo sai otioti ni gauna, ia sa ka bibi ga na noda vakarautaki keda vakayalo ena veisiga kecega me vaka ga ni sai otioti ni siga ni noda bula, se sa tu na Turaga ena matanikatuba ena Nona sa vakarau Iesu Vakaruva mai. Sa vinaka meda veitakanoataka!

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods] mo rai kina; na sala ni vakadewataki ni vosa [exegetis]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me

vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu. Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataki ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna koya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature]. K. Ia sa dei tu ni ogo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa. L. Sa kena gauna ogo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu, mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M. Na kena i otioti mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa ogo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc, se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N. Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara koya.

VEIKAUWAITAKI A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo